

I denne boken har den franske filosofen og historikeren François Delaporte beskrevet et annet aspekt ved Duchenne, som nok er mer kjent for historikere og dagens løgn-detektorkonstruktører enn for medisinere, nemlig hans arbeid med ansiktsmuskulene. Duchenne ville vise hvordan musklene i ansiktet kunne knyttes direkte til menneskets sjel. Tidligere hadde andre vært opptatt av at ansiktet kunne knyttes til moralsk karakter. Duchenne mente imidlertid at man gjennom en presis lesning av ansiktsuttrykkene kunne kartlegge sjelens følelser, men ikke menneskets moralske karakter. Grunn tanken var at visse muskelgrupper i ansiktet kunne assosieres med visse følelser og stemninger, og at ansiktsuttrykkene var et naturlig språk som var dypt festet i organismen.

Det var blitt gjort forsøk på å forstå ansiktsmuskulaturen tidligere, men resultatene var kontroversielle og ufullstendige. Delaporte påpeker at grunnen til dette må søkes i metoden som ble brukt i den ansiktsfysiologiske og -myologiske forskningen. Duchennes forgjengere forsøkte å kartlegge muskulaturen ved disseksjon, men disseksjonen ødela musklens feste til huden og til andre muskler, noe som gjorde at man fikk upålitelige og varierende resultater. Duchenne erstattet imidlertid anatomens skalpeller med elektroder og ledet en mild elektrisk strøm gjennom elektrodene slik at han ble i stand til å stimulere en muskel om gangen, uten å gjennombore huden. Dette var viviseksjon slik fysiologene gjorde det, men uten at huden ble rørt. Resultatet ble defigurerende og groteske ansiktsuttrykk, og Duchenne dokumenterte det hele med fotografier. Funnene ble publisert i *Mécanisme de la physionomie humaine* (1862). Duchenne fant også ut at noe av ansiktsmuskulaturen som brukes ved følelser, ikke var viljestyrt, f.eks. tar smil som kommer av sann glede, ikke bare i bruk muskulaturen i munnområdet, men også muskulaturen rundt øyet, som ikke er viljestyrt.

Duchennes studier førte til at kunnskapen om ekspressiv psykologi, både i vitenskapen og kunsten, ble radikalt annerledes. Darwin, for eksempel, publiserte illustrasjoner fra Duchennes bok i sitt verk *The Expression of the Emotions in Man and Animals* (1872). Delaporte hevder i tillegg at Duchennes arbeider gjorde det lettere for Darwin å introdusere historien som et vesentlig element i de levende veseners emosjonelle språk (s. 87). Men Duchenne var også viktig for kunsten: Allerede i 1872, ti år etter utgivelsen, ble noe av boken introdusert i pensum på Ecole des Beaux-Arts i Paris, som en del av undervisningen i anatomi. Fra da av ble følelser representert i kunsten på en annen måte, hevder Delaporte.

Et av Delaportes sentrale argumenter er at Duchenne gjorde mye mer enn å bidra

til samtidens teorier. Det dreier seg om en epistemologisk reorganisering av hele feltet, under konkrete historiske betingelser. Aller viktigst var at det gjennom hans verker oppsto en erfaringsstruktur som har dominert hele 1900-tallet.

Duchennes prosjekt om ansiktsmuskulatur er relativt godt kjent av medisinhistorikere fordi den fotografiske dokumentasjonen i *Mécanisme de la physionomie humaine* er så oppsiktsvekkende på mange måter. Men så vidt jeg vet, har ingen tidligere gått så grundig til verks med kontekstualisering av både forskningspraksis og de konkrete sosiale og kulturelle forbindelsene denne praksisen inngår i, som Delaporte gjør her. Han fremhever dermed også ikke bare Duchennes implikasjoner for medisinen, men også for kropp-sjel-tenkningen, for den klassiske fysiognomien og for kunsten. Her er mer tradisjonell medisinsk historie koblet til sosialhistoriske perspektiver, knyttet opp mot en lidenskapenes sosialhistorie, deres resepsjon og persepsjon. Delaporte har skrevet en informativ, viktig og helstøpt bok om et emne som interesserer fra første side.

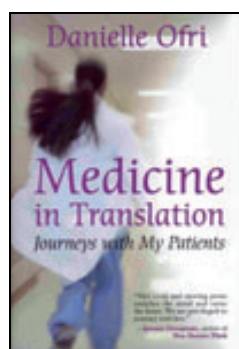
Anne Kveim Lie
Tidsskriftet

Intenst velskrevet

Danielle Ofri

Medicine in translation

Journeys with my patients. 251 s. Boston, MA: Beacon Press, 2010. Pris USD 25
ISBN 978-0-8070-7320-9

Jeg har lest noen bøker om medisin og legeliv skrevet av leger. Ingen har revet meg med som denne. Forfatteren er indremedisiner, overlege ved Bellevue Hospital, det eldste offentlige sykehuset i USA, grunnlagt i 1736. Pasientene

som sokner hit, kommer fra hvor som helst, unntatt fra det hvite Amerika, medbringende sine historier – rørende, trivielle, ofte forferdelige. Mange er illegale immigranter, uten politiske rettigheter, dømt til et liv i New Yorks skyggeland, med livsproblemer så komplekse at hjertesvikten eller metastasene slett ikke blir det verste. Mer enn leger flest benytter Ofri sine konsultasjoner til å bli kjent med dem hun skal hjelpe, til å sette seg inn i hva det medisinske problemet betyr for den enkeltes livsprosjekt. Danielle Ofri har poliklinikk

for torturofre hver mandag, et møte med ondskap og smerte som hun hater og elsker, slik leger kan hate og elske jobben. Hun strever med sin egen gjenstridige spanske, med telefontolker, med behovet for å gjøre mer enn tiden tillater. I jeg-form møter vi en lege som jobber sent og tidlig, alltid er forsøkt, interessert, omtentksom, hemningsløst irriterende og sjarmerende plikt-oppfyllende. Hun deler sine indre dialoger om skjemavelde, språklig frustrasjon, tverrkulturell nysgjerrighet, lojalitet, engasjement og hjelpeløshet. Ikke for mye, ikke for abstrakt, ingen klisjeer, verken i format eller budskap. Ekvilibristisk krydrer hun tekstene med skarpe glimt av gjenkjennelige følelser, uttrydelige faglige dilemmaer, knugende sykehusbyråkrati og krevende kvinneplikter overfor tre små, hund, mann og cello som alle skal ha sitt etter lange arbeidsdager.

Men først og sist kommer leseren i nærkontakt med Ofris pasienter: Samuel Nwanko som dukker opp med mørke solbriller, retinaskader og manglende nese to år etter at han ble forsøkt drept med svovelsyre hjemme i Afrika. Julia Borquero med progredierende hjertesvikt som har vandret på sine ben fra Guatemala til USA, og venter på at sønnen på åtte skal komme seg over grensen ved egen hjelp. Efrain Jimenez som, oppvokst i Bronx med en puertoricansk, spanskitalende mor av basisk katolsk familie og en italiensktalende far av indiansk og svart avstamning, konverterer og blir ortodoks jøde. Herr Ptchetpchdad som har så rart navn at Ofri tenker han kanskje kan være skandinavisk (!) – før han viser seg å være fra Kamerun. Har Ptchetpchdad feokromocytom? Nei, blodtrykket stiger når han tenker på datteren på 16 som ble voldtatt og drept fire måneder tidligere.

Boken har ingen innholdsfortegnelse, den åpner som en thriller, og utvikler seg gjennom en rekke løst sammenstilte kapitler som også er pasientfortellinger. Den likner en god roman, men mister aldri sitt preg av dokumentar, av erfaring, av medisin. Språket, som løfter historiene frem, er velklingende og tilbaketrukket, åpenbart et resultat av samme type tålmodig øvelse som hun beskriver i sine ensomme økter med celloen, i utholdende streben etter å spille rent, holde pulsen, skape klang og så, når det stemmer, få en enkelt tone til å lyde som musikk: «I'm getting over it, she said, the color returning to her voice.»

Edvin Schei

Faggruppe for allmennmedisin
Universitetet i Bergen